

OB SPORAZUMU MED SREDINSKO - LEVIČARSKIMI STRANKAMI V TRSTU

ZAKAJ JE POTREBNA NOVA POLITIKA DO MANJŠINE

Zadovoljstvo manjšine in njeni novi udarci: nadaljuje se raznarodovalni proces po slovenskih krajih - Ugotovitve ob otvoritvi sodnega leta

»Politika do slovenske manjšine mora predvsem pospeševati skladno in omikano sožitje med državljani italijanskega in slovenskega jezika. Zato mora podpirati human razvoj manjšine in zaščititi njene upravičene jezikovne in kulturne potrebe ter tradicije«. Tako se začneja tisti odstavki sporazuma med tržaškimi sredinsko-levičarskimi strankami, ki zadeva vprašanje slovenske narodne manjšine in ki tvorijo, kot poročamo na drugem mestu, tudi sestavni del programa na novo izvoljene občinske uprave v Trstu.

Kakor smo lahko zadovoljni, da so italijanske vladne stranke končno spregovorile jasno in pravilno, čeprav splošno, besedo o kočljivem, vendar za naše kraje vedno aktualnem manjšinskem problemu, tako moramo žal ugotoviti, da smo prav v zadnjem času tržaški Slovenci kot tudi ostali naši bratje v Italiji prejeli nekaj novih udarcev, ki med drugim samo potrjujejo, kako je nujno potrebno, da odgovorni činitelji tudi v vsakdanjem življenju čimprej prično ravnati z našo manjšino tako, kot je v skladu z načeli, ki jih vsebuje omenjeni sporazum.

DOLINSKA OBČINA

Za udarec celotni naši manjšini lahko povsem upravičeno smatramo predvsem nadaljevanje raznarodovanja tistih krajev tržaškega podeželja, ki so po svoji narodnostni sestavi bili doslej popolnoma ali vsaj v ogromni večini slovenski. Da se raznarodovalni proces nadaljuje, zgovorno dokazuje odlok tržaške prefekture (štev. prot. 1-7-3-22095), ki pooblašča Ustanovo industrijskega pristanišča v Trstu, da vključi v svojo last nadaljnjih 144 tisoč 479 kv. metrov zemlje na področju Doline in Boljunca, s čimer se pod pretvezo javne koristi jemljejo številnim slovenskim kmetovcem obširna zemljišča, ki so jim bila edini ali vsaj znaten vir dohodkov. Na razlaščeni zemlji bodo zrasla industrijska podjetja in se bodo zidali stanovanjski bloki, v katere se bodo, kot vse dosedanje izkušnje dokazujejo, vselile družine italijanskih delavcev in nameščencev. S tem se bo hkrati začela spreminjati narodnostna sestava dolinske občine, tako da utegnejo Slovenci s časom postati manjšina tudi v tej upravni enoti.

DEVIN - NABREŽINA

Enaka usoda je namenjena devinsko-nabrežinski občini. Tamkajšnji slovenski

domačini se takorekoč že vso povojno dobo upirajo umetnemu in načrtnemu spreminjanju narodnostnega značaja svoje zemlje, a žal brez uspeha. Pred kratkim je bilo spet uradno objavljeno, da se kmalu prične pri Sesljanu gradnja nadaljnjih 108 stanovanj za družine istrskih prebžnikov, ki se bodo tako pridružile tistim številnim istrskim družinam, bivajočim v dveh že pred nekaj leti zgrajenih naseljih (Sv. Mavra pri Sesljanu in Sv. Marka pri Štivanu). Ko se bo teh 108 družin vselilo v nova stanovanja, se bo razmerje slovenskega in italijanskega prebivalstva v devinsko-nabrežinski občini dokončno spremenilo na škodo Slovencev.

O sredstvih in oblikah, po katerih so segli izvoljeni predstavniki avtohtonega prebivalstva, da se to raznarodovanje prepreči, ne bomo danes pisali, saj je med slovensko javnostjo še svež spomin na imenovanje prefekturnega komisarja, ki je namesto nabrežinskega župana izdal dovoljenje za gradnjo novega stanovanjskega kompleksa.

SOVODNJE

V zadnjem času pa je med slovensko javnost v Italiji treščila še vest, da se nekaj podobnega, kot se dogaja na področju Doline in Boljunca, pripravlja tudi za so-

vodenjsko občino na Goriškem. Tudi na ozemlju te od pamtveka slovenske občine nameravajo baje zgraditi tovarne ter ustanoviti druga industrijska podjetja, s čimer se bo — konec koncev — korenito spremenila narodnostna struktura celotnega področja, avtohtono slovensko prebivalstvo pa bo postopno postalo neznatna manjšina.

Takšna je stvarnost, v kateri se Slovenci v Italiji nahajamo ob začetku leta 1964 in v trenutku, ko sredinsko-levičarske vladne stranke napovedujejo novo politiko do našega ljudstva. Problem raznarodovanja, katero se izvaja ali preko gradnje naselij za istrske prebžnike ali z razlaščanjem zemlje za potrebe industrije, ni nov niti za odgovorna oblastva niti za vladne stranke s Kršč. demokracijo na čelu. Doslej so vsa naša ugovaranja in vsi naši protesti proti takšnemu početju naleteli na nerazumevanje in včasih celo na zlobno posmehovanje.

Za slovensko ljudstvo v Italiji — kot tudi za vsakega nepristranskega človeka — pa je to vprašanje izredno važno in stanjegovo pravilno ocenjevanje ter pravilna rešitev nujno potrebni, če hočemo sploh govoriti o kakšni »zaščiti« ali »podpiranju humanega razvoja manjšine«, kot je rečeno v sporazumu med tržaškimi sredinsko-levičarskimi strankami.

Načela naj postanejo stvarnost

Res je, da predstavljajo dolinska, devinsko-nabrežinska, sovodnjska ali katera koli druga slovenska občina na Tržaškem, Goriškem in v videmski pokrajini košček italijanskega državnega telesa — in nihče ne teži za tem, da bi to dejstvo spreminjal — res pa je tudi, da predstavljajo te občine del slovenskega etničnega ozemlja, o zemlja, na katerem živi slovenska manjšina strnjeno in ima še večino. Toda slovenska manjšina je vedno bolj ogrožena z načrtnim in nenačrtnim priseljevanjem Italijanov. Gledano v okviru Italije in s stališča italijanskih strank se preliv nekaj tisočev ali desetstisočev državljanov in sorodnikov z enega področja države na drugo področje morda res ne zdi važen, toda s stališča naše manjšine so posledice priseljevanja naravnost katastrofalne, ker ji izpodjedajo življenjske korenine. Našo manjšino namreč ne sestavljajo kakšni priseljeni delavci ali trgovci, kot so ali so bili tržaški Židje, Grki ali Avstrijci, ampak je

avtohtona. Naše ljudstvo tu živi v vaseh in obdeluje polja ter vinograde, in od tam se zliva vsak dan na stotine in na tisoče naših ljudi na delo v mesta ter se zvečer spet vrača domov. Zato imamo pravico, da smatramo zemljo, na kateri živijo ti naši ljudje, za slovensko etnično ozemlje. In tako imamo tudi ne le pravico, ampak celo dolžnost, da to zemljo ohranimo sebi in svojim potomcem. **Italijanske demokratične stranke pa ne morejo zanikati narodnim manjšinam pravice do etničnega ozemlja in zlasti jim ne morejo odrekati pravice, da to ozemlje branijo in varujejo z vsemi zakonitimi sredstvi.**

Danes bi radi našo javnost opozorili še na drugo dejstvo, ki je tudi aktualno. Dne 15. t. m. se je v Trstu slovesno odprlo novo sodno leto. Ob tej priložnosti je bila, kot običajno, tudi javljena sestava uradov in sekcij, ki spadajo v pristojnost Prizivnega sodišča za tržaško sodno okrožje, ka-

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 26. januarja, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Slovenske zborovske skladbe; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Otok zakladov«, (Robert Louis Stevenson - Pavel Holeček - Jožko Lukeš), igrajo člani RO; 12.00 Slovenska nabožna pesem; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Odmevi tedna v naši deželi; 14.30 Sedem dni v svetu; 15.30 Radijska novela — Italo Calvino: »Prigode nekega popotnika«; 18.30 Po društvi in krožkih: »Orkester Miramar« (Saša Martelanc); 20.30 Iz slovenske folklorne — Lelja Rehar: »Jo primejo za roko, jo peljejo v poroko«; 21.00 Vabilo na ples.

• PONEDELJEK, 27. januarja, ob: 12.15 Iz slovenske folklorne — Lelja Rehar: »Jo primejo za roko, jo peljejo v poroko«; 18.00 Glasovi iz narave (Tone Penko); 18.30 Koncert »Camerata Musicale Trieste«; 19.15 Radijska univerza — Marcello Caruso: Italijanska ustava in ljudstvo: »Direktna in indirektna demokracija«; 19.30 z drugega mednarodnega zborovskega natečaja »Cesare Augusto Seghizzi«; 21.00 R. Wagner: »Mojstri pevci nürmberški«, opera v treh dej. (I. in II. dej.). Približno ob 22.30 Opera, avtor in njegova doba (Gjmir Demšar).

• TOREK, 28. januarja, ob: 11.45 Ameriški odmevi; 12.15 Pomenek s poslušavkami; 18.00 Italijanščina po radiu; 18.30 Sodobna italijanska glasba; 19.15 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.30 Parada orkestrrov; 21.00 R. Wagner: »Mojstri pevci nürmberški«, opera v treh dej.

• SREDA, 29. januarja, ob: 11.45 Italijanski akvarel; 12.15 Zgodovinske zanimivosti; 13.30 Izbrali smo za vas; 18.00 Znanstveni leksikon; 18.30 Skladatelj v očeh njihovih sodobnikov — Dušan Perot: »Wolfgang Amadeus Mozart«; 19.00 Pevski zbori Julijske krajine in Furlanije; 19.15 Higiena in zdravje; 21.00 Simfonični koncert. Približno ob 21.40 Iz pesniških gajev — Alojz Rebula: »Matej Bor«.

• ČETRTEK, 30. januarja, ob: 11.45 Folklorni mozaik; 12.15 Za smeh in dobro voljo (Danilo Lovrečič); 18.00 Italijanščina po radiu; 18.30 Solistični koncert; 19.15 Širimo obzorja: Narodni park »Gran Paradiso« (Mara Kalan); 21.00 »Sanje«, radijska drama (Emilio Bonomi - Martin Jevnikar), igrajo člani RO; 23.00 Sodobna glasba.

• PETEK, 31. januarja, ob: 11.45 Naš juke-box; 12.15 Pomenek s poslušavkami; 18.00 Bilo je nekoč... Venec pravljic, pripovedk in legend. »Od kdaj ima zajček kratek rep« (Jurij Slama); 18.30 Solisti Julijske krajine in Furlanije; 19.15 Radijska univerza — Arnoldo de Tivoli: Električna: »Električno stanje teles«; 19.30 z drugega mednarodnega zborovskega natečaja »Cesare Augusto Seghizzi«. Izvajavci: Novi zbor »Montasio« iz Trsta in Zbor »Simon Gregorčič« iz Kobarida; 20.30 Gospodarstvo in delo (E. Vršaj); 21.00 Koncert operne glasbe. Približno ob 21.30 Josip Tavčar: »Pisatelj Aldous Huxley, življenje in delo«.

• SOBOTA, 1. februarja, ob: 11.45 Glasbeno potovanje po Evropi; 12.15 Po tujih krajih; 14.40 Vokalna dueta Fasano in »The Kalin Twins«; 15.30 »Peščen podstavek«, radijska igra (Franz Hiesel - Martin Jevnikar), igrajo člani RO; 17.20 II. Vatikanski koncil; 18.00 Poglavlja iz zgodovine slovenske književnosti — Vinko Belič: »Prispevek italijanskega servita Alasia da Sommaripa«; 19.15 Družinski obzorik; 20.45 Moški zbor iz Jazbin, ki ga vodi Zdravko Klanjšček; 21.30 Vabilo na ples.

TEDENSKI KOLEDARČEK

26. januarja, nedelja: Pavla, Polikarp
27. januarja, ponedeljek: Janez, Sava
28. januarja, torek: Peter, Tilen
29. januarja, sredo: Franc, Radomir
30. januarja, četrtek: Martina, Darinka
31. januarja, petek: Vanja, Marčela
1. februarja, sobota: Ignac, Igor

PROFESORSKI IZPITI

Habilitacijski izpiti iz slovenistike bodo, kot že lani, tudi letos v Trstu. Pričeli se bodo 12. februarja s pismenimi izpiti. Izpraševalno komisijo sestavljajo: univ. profesor Meriggi iz Firenz, ki je predsedoval tudi lani; člana pa sta ravnatelj Rožič iz Gorice in profesor Pavle Merku iz Trsta.

Zakaj je potrebna nova politika do manjšine

(Nadaljevanje s I. strani)

tero obsega, kot znano, Tržaško ozemlje in goriško ter videmsko pokrajino. Že po bežnem pregledu imen članov, ki sestavljajo številne sekcije ter urade prizivnega sodišča, sodišč v Trstu, Gorici in Vidmu ter posameznih okrajnih sodišč, lahko ugotovimo, da med njimi ni nobenega pripadnika slovenske manjšine. Četudi se nočemo dotakniti vprašanja imenovanja sodnikov z znanjem slovenščine oziroma slovenske narodnosti, do katerih bi imeli po londonskem dogovoru pravico in bi njih imenovanje zahtevale že same koristi sodstva, pa mora pri vsakem Slovincu vzbujati začudenje dejstvo, da ni bil v nobenega teh uradov ali sekcij letos imenovan noben strokovnjak iz vrst slovenske manjšine. Jasno je, da se zaradi takšnega stanja na sodiščih sploh ne more govoriti o možnosti, da bi se izvajal 5. člen Posebnega statuta londonskega sporazuma, ki med drugim pravi: »Javne listine, ki zadevajo pripadnike etničnih skupin, pri čemer so vključene tudi sodne razsodbe (podčrtal pisec), se bodo izdajale s priloženim prevodom« v slovenščini (v bivši coni A) in v italijanščini (v bivši coni B).

S tem smo se že dotaknili perečega vprašanja imenovanja primerne števila Slovencev v javne urade ter ustanove, o čemer je spet govora v Posebnem statutu,

Samostojna politika

Vedno večjo pozornost vzbuja samostojna pot, katero ubira v zunanji politiki francoski predsednik De Gaulle. Samostojen korak je tudi bližnje priznanje kitajske ljudske republike, ki bo razglašeno, po vestih iz Francije, že 27. januarja. Francoska politika se ne briga za svarila iz Amerike in iz nekaterih drugih zapadnih držav, češ da je sedanji trenutek za navezovanje diplomatskih stikov s komunistično Kitajsko popolnoma neprimeren.

Mao in Čuenlaj oznanjata svetovno revolucijo, podpihujeta spore v Vietnamu in na afriških tleh. V taki državi, pravijo Amerikanci, ne more Zapad iskati zaveznika. Enako se izraža tudi nemško časopisje. Francija pa odgovarja, da ji ni česa očitati, ko pa vzdržujejo stike s Kitajsko že Velika Britanija, Nizozemska, Danska in Norveška. V najkrajšem času jo bo priznala tudi Portugalska. Golisti trdijo poleg tega, da so dosegli od Kitajcev izjavo, da ni potrebno Franciji pretrgati stikov s Formozo ali nacionalistično Kitajsko.

SLABI PLAČNIKI

Države, članice Organizacije združenih narodov, plačujejo izglasovano članarino precej počasi ali pa sploh ne. Tajništvo OZN je dalo v petek poročilo, da bi morala prejeti na zastani članarini preko 100 milijard lir. Največji dolžnik je Sovjetska zveza. Po pravilih te mednarodne zveze pa zgubi država, ki v dveh letih ne plača svojega dolga, svojo glasovalno pravico pri glavni skupščini. Sovjetska zveza bi jo zgubila že jeseni. Nekateri države so se že zbale tega ukrepa. Češka na primer je prav te dni sporočila glavnemu tajniku, da bo takoj poravnala vse dolžne prispevke.

kar pa je doslej tudi ostalo mrtva črka. Toda o tem za danes dovolj.

Že iz tega, kar smo napisali izhaja, kako je res neobhodno potrebno, da se do slovenske manjšine končno res prične izvajati nova politika, ki se pa ne more omejiti na proglašanje določenih, čeprav pravih in plemenitih načel, temveč mora ta načela tudi spremeniti v stvarnost. Mnogo je vprašanj, ki čakajo na rešitev. Delo — priznavamo — ni lahko in enostavno. Je pa izvedljivo, če obstaja dobra volja.

D. L.

—0—

Kdo je kriv?

Preiskava o strahotni nesreči v Vajantu se še vedno nadaljuje. Posebni komisar Bozzi, ki je imel nalogo ugotoviti odgovorne urade in osebe, je podal poročilo dolgo več kot dve sto strani. Zadnji ministrski svet je razpravljal o njegovem poročilu. Potrdil je tudi odredbo notranjega ministrstva in onega za javna dela, ki sta odredila upokojevek prefekta v Vidmu in v Bellunu kot soodgovorna za nesrečo zaradi pomanjkljivega nadzorstva. Odstavljenih je tudi nekaj višjih uradnikov pri pokrajinskih uradih ministrstva za javna dela. Obenem je ministrski svet pristal, naj se izvrši parlamentarna preiskava o vajontski nesreči.

Na žalost, mrtvih pa ne bo nihče več oživil. Druga zadeva, ki meče slabo luč na javno upravo, je razprava proti vodilnim organom državnega monopola banan. Na zatožni klopi sedijo odlične osebe, ki v svojih zagovorih namigujejo na še višje in celo na ministre. Obtoženi predsednik Bartoli, kateremu očitajo, da je izdajal tajnosti pri oddajanju monopola v zakup, se brani, češ da mu je tedanji finančni minister Trabucchi naročil, naj izda zainteresiranim uradno vzključno ceno; takrat so bile tudi volitve in si je bilo treba pridobivati glasove tudi s pomočjo državnih monopolov. Pri vsej stvari gre za težke milijone. Sodnija išče, kdo je kriv. Pravi krivci se pa najbrž skrivajo za močnimi hrbti.

NEMIRNA AFRIKA

Na vzhodnoafriškem otoku Zanzibaru so komaj utihnili strelji revolucionarnih čet generala Okelle, ko so se razširile vesti o državnem udaru v vzhodnoafriški republiki Tanganjiki.

Do revolucije je pa prišlo tako: v nedeljo popoldne so se v Dares-Salamu uprli vojaki 2. bataljona in so aretirali vse svoje angleške in afriške častnike ter podčastnike. Nato so se podali proti bivališču predsednika Nyerere, da bi mu predložili svoje zahteve, v prvi vrsti za povišek plač. Vojaško odposlanstvo je šlo tudi k vojnemu ministru Kamboni, ki je v bistvu pristal na zahteve upornikov in se je z njimi vrnil v vladno palačo. Predsednik Nyerere, ki bi moral podpisati dogovor z vstajniki, je pa medtem pobegnul. Uporne čete so začele pleniti po mestu, v pouličnih borbah je bilo tudi precej mrtvih.

Že naslednji dan se je pa Nyerere oglašil po radiu in je povedal, da je upor zaдушен.

Fidel Castro zahteva več pomoči

Vse kaže, da so Kubanci zašli v najhujšo gospodarsko krizo, kar jih pomni. To je priznal sam Fidel Castro, ko je prišel v Moskvo prositi za novo gospodarsko pomoč. Omenjena kriza je posledica deloma ameriške gospodarske blokade, a še veliko bolj zgrešene gospodarske politike, zlasti kmetijske.

Sovjetska zveza — ugotavlja New York Herald Tribune — že zdaj daje Fidel Ca-

stru gospodarsko pomoč, ki znaša nič manj kot milijon dolarjev na dan, čeprav pristojni krogi nočejo tega uradno potrditi. In kubanska vlada hoče še več ter se ne zna izmotati iz gospodarskih težav, čeprav planira na levo in desno.

Francoski tednik Express piše, da je Kuba lani pridelala 3 milijone 800 tisoč ton sladkorja, kar je najnižji pridelek v zadnjih 20 letih. Če bi Castrov režim znal gospodariti, omenjeni padec pridelka še ne bi bil katastrofalen, ker ga odtehta porast cen na svetovnih tržiščih. Tona sladkorja zdaj velja 88 funtov šterlingov, medtem ko je bilo mogoče pred dvema letoma zanj dobiti le 25 funtov.

Londonski Financial Times ve povedati, da je kubanski ministrski predsednik šel terjat v Moskvo posojilo 340 milijonov dolarjev, katere mu je SEV (Svet za vzajemno gospodarsko pomoč) obljubil za prvo polovico leta 1964. Vendar se zdi, da bi komunistične države raje povečale pomoč Kubi v obliki potrošnih dobrin kot v obliki dolgoročnih industrijskih naložb. Enako je videti, da bi se Hruščov kar rad pobotal z Amerikanci v karaibskem sporu, ker ga Kubanci stanejo predrago.

Arabska edinost

Skoro neopazno je potekal v Kairu sestanek arabskih državnikov, ki se je končal prejšnji petek. Na enotedenski posvet se je zbralo 13 predsednikov arabskih držav. Sprejeli so več sklepov, ki se tičejo vojaškega, tehničnega in gospodarskega sodelovanja vseh arabskih držav. Njih obožene sile bodo imele tudi skupno poveljstvo s sedežem v Kairu. Državni voditelji se bodo sestajali enkrat na leto na posvetovanja o skupnih zadevah. Prvi tak sestanek bo že letos avgusta meseca v Aleksandriji. Vsearabska državna zveza je razpravljala tudi o Izraelu, posebno o odvajanju vode iz Jordana za namakanje izraelskih oaz. Nekateri državniki so zahtevali kar takoj oborožen nastop proti Izraelu. Vročekrvneže je pa za enkrat še pokrotil egiptovski predsednik Naser.

GORSKI PREDOR

Na praznik svetega Jožefa, zavetnika delavcev, bo slovesno odprt velikanski predor pod Velikim svetim Bernardom, ki veže Italijo s Švico. Svečanosti se bodo pričele s štafeto bersaljerov, ki bodo prvi dirkali s fanfaro spredaj na motornih kolesih skozi predor. Vsa proga bo razsvetljena z dnevno lučjo.

Vzroki revolucije na Zanzibaru

Revolucija na Zanzibaru je povzročila pozornost v svetu ne toliko zaradi notranje politične spremembe kot zaradi posledic, katere utegne imeti v nevtralnem svetu Afrike in Azije. Tako imenovani otok dišav je važno pomorsko križišče zahodnega dela Indijskega oceana in vzhodne Afrike ob poti Aden-Avstralija.

Vstajo so zanetile rasne in socialne razmere ter so v njej menda igrali znatno vlogo ljudje, ki so jih izšolali na Kubi in Kitajskem. Vodili sta jo opozicijski gibanji: Afroširazijska stranka ter UMMA, ki zastopata črnce. Doslej sta bili na oblasti nacionalistična stranka ter Ljudska stranka Zanzibara.

Črnici kot potomci bivših sužnjev so obdelovali nasade nageljnovih žbic ali glavice, katerih lastniki so bili Arabci in Indijci. Vrednost zanzibarske proizvodnje cenijo na tri milijone 800 tisoč funtov šterlingov, od česar odpade na nageljnovi žbice in kokos kar 3 milijone. Monokulturni gospodarski ustroj slabo vpliva tudi na socialne razmere. Zanzibar je imel lani še pred novim pridelkom zalogo 23 tisoč ton žbic, kar je triletna svetovna potrošnja. Cene so v primeri z letom 1957 padle za šestkrat ter zalogo zaman čakajo na kupce.

Ni torej čudno, da so se revolucionarjem pridružili sindikati kmetijskih delavcev. Ti si obetajo izboljšanje gospodarskega položaja, med drugim od tesnejšega povezovanja z afriškim zaledjem Tanganike, Kenije in Ugande.

TELEVIZIJA PO SVETU

Televizija se je v zadnjem desetletju silno razširila po vsem svetu. Severna Amerika, ki je imela pred 10 leti 89% celotnega števila televizijskih sprejemnikov na svetu, je leta 1960 razpolagala s 60% celotnega števila. V tej dobi se je namreč število televizijskih sprejemnikov v Evropi povečalo od 11 na 31 odstotkov, a v Aziji tako rekoč od ničle na 6 odstotkov. V Južni Ameriki se je to število povečalo od 0,3 na 2 odstotka. Značilen napredek so dosegli v Oceaniji, kjer leta 1950 ni bilo niti enega aparata, 10 let pozneje pa že 69 na vsakih tisoč prebivavcev. V Evropi je bilo leta 1960 49 televizorjev na vsakih tisoč prebivavcev, 10 let prej le šest, v Severni Ameriki se je pa število televizijskih sprejemnikov povečalo na vsakih tisoč prebivavcev od 122 na 231.

Leta 1950 je Severna Amerika razpolagala z 90 odstotki celokupnega števila televizijskih oddajnih postaj na svetu, leta 1960 je padel ta odstotek na 32, medtem ko se je v Evropi povečalo število televizijskih postaj od 7 na 55 odstotkov celotnega števila televizijskih postaj na svetu.

Nekaj statističnih podatkov iz Jugoslavije

Zvezni zavod za statistiko v Beogradu je objavil podatke o gospodarskih in družbenih premikih v letu 1963 ter ti pokazatelji pričajo o skladnejšem gibanju gospodarstva kot predlanskim.

Družbeni proizvod je večji za 15%, amortizacija za 18, osebni prejemki za 15, akumulacije in fondi gospodarstva za 14, industrijska proizvodnja za 15,5, kmetijska proizvodnja za 6, izvoz za 29 ter storilnost za 11,5%. Nominalni prejemki v industriji so narasli za 18% in realni samo za 12, ker so se cene na drobno dvignile za 4% in življenjski stroški za 6%.

Tujih turistov je bilo leta 1962 v Jugoslaviji 1 milijon 242 tisoč in lani milijon 737 tisoč. Število nočitev tujih turistov se je v letu 1963 povečalo za 42% ter domačih le za 1%.

Vrednost gradbenih del na družbenih objektih je lani narasla za približno 19%. Zgradili so 119 tisoč novih stanovanj s površino 6 milijonov kv. metrov, kar je povprečno 50 kv. metrov za stanovanje.

Problem ostajajo med drugim samska stanovanja, ker je treba v velikih mestih kot Ljubljana sobe v podnajemu pretirano drago plačevati. Leta 1962 je bilo v Sloveniji milijon 156 tisoč oseb starih nad 15 let, od teh le dobra polovica poročenih. Isto leto pa je bilo zgrajenih samo 87 garsonjer.

Zlate in devizne rezerve

Zlate in devizne rezerve Jugoslavije so se okrepile zaradi porasta izvoza in turizma. Septembra lani so veljale 158 milijonov dolarjev. V letih 1958-1961 so znašale povprečno samo 59 milijonov dolarjev ali 17 milijard lir. Do konca leta 1962 so narasle na 100 milijonov dolarjev. Letna vrednost jugoslovanskega uvoza presega 900 milijonov dolarjev ter bi septembra zalogo 158 mili-

jonov dolarjev zadoščale za dva meseca. Iz tega je videti, kako so devizne zaloge Jugoslavije še daleč prenizke. Dosti valut lahko prinese tujski promet, za katerega ima odlične pogoje zlasti Slovenija.

V kratkem gradnja koprške proge

Čez nekaj tednov bodo baje pričeli graditi koprsko železnico. Proga za tovorni promet Koper-Prešnica bi morali dograditi do konca leta 1965. Istočasno bi morala zmogljivost luke narasti na dva milijona ton, medtem ko je zamišljena celotna nova etapa na dva milijona in pol ton prometa. Potniški promet naj bi uvedli leta 1967 po zgraditvi izogibalnice in postaj.

Gradnjo koprške železnice in razširitev pristanišča so vnesli v republiški razvojni načrt Slovenije. Ta sklep je pospešil porast pristaniškega prometa v Kopru, ki je lani presegel 630 tisoč ton ter se je tako povečal za 134% v primeri z letom 1962. Tranzit je leta 1962 znašal 8 tisoč ton in lani že 70 tisoč. Pri finansiranju obeh omenjenih objektov bodo sodelovala z rezervnimi skladi slovenska podjetja.

Idrijski rudnik

Iz rudnika v Idriji so lani izvozili 605 ton rafiniranega živega srebra. Letos bi se moral izvoz povečati za nadaljnje 3%.

V zadnjih treh letih je znašalo povprečje 550 ton. Porast je posledica nove opreme in racionalizacije dela, ki sta omogočila večjo proizvodnjo in zmanjšanje stroškov.

Radijski oddajnik za Skopje

Britanski družbi Associated Television in Associated Radiodiffusion sta poslali Skopju v dar popoln radijski oddajnik v vrednosti 40 tisoč funtov šterlingov ali okrog 70 milijonov lir.

Tržaškega

Sredinsko-levičarska uprava in Slovenci

Na ponedeljkovi seji tržaškega mestnega sveta je bila na osnovi sporazuma med štirimi sredinsko-levičarskimi strankami izvoljena nova uprava. Za župana je bil s 30 glasovi ponovno izvoljen dr. Franzil, v občinski odbor pa je vstopilo 9 demokristjanskih, dva socialdemokratska in en republikanski svetovavec. Za namestnike pa so bili imenovani 2 demokristjana in en socialdemokrat. Za izvedbo štiristranskega sporazuma (kar je prišlo do izraza predvsem pri volitvah župana) so glasovali vsi svetovavci, izvoljeni na listah Kršč. demokracije, socialistične stranke, socialdemokratske in republikanske stranke. Tem pa se je pridružil neodvisnež Tolloy. Njegov glas pa ni politično pomemben, ker mož že tako podpira katerokoli vladno večino.

Svetovavci ostalih skupin so ali glasovali za svoje kandidate ali pa oddali bele glasovnice. Občinski odbor tvorijo torej predstavniki treh sredinsko-levičarskih strank in v njem ni socialistov, ki so sklenili, da bodo odbor trenutno le podpirali od zunaj. To verjetno zaradi razkola, ki je nastal v njihovih vrstah. Od štirih svetovavcev je stranko zapustil dr. Pincherle.

Program nove uprave je prebral župan Franzil. Nato se je razvila dolga in živahna razprava, med katero so zlasti predstavniki vladnih strank dali važne in zanimive izjave tudi o naši manjšini. Na splošno lahko rečemo, da se v mestnem svetu najbrž še nikdar ni toliko govorilo o manjšinskem vprašanju kot na zadnji seji.

Načelna izjava o manjšini

Sestavni del programa nove uprave tvori med drugim tale načelna izjava: »Politika do slovenske manjšine mora predvsem pospeševati skladno in omikano sožitje med državljani italijanskega in slovenskega jezika. Zato mora podpirati human razvoj manjšine in zaščititi njene upravičene jezikovne in kulturne potrebe ter njene tradicije. Popolno izvajanje demokratične metode bo tudi pomagalo dalje razvijati neobhodno potrebno težnjo po cenjenju vrednot italijanske omike, kar je temeljni pogoj, da se državljani slovenskega jezika zavestno in popolnoma udeležujejo življenja republike. Samo tako se bodo lahko odpravili morebitni vzroki trenja v notranjem življenju države in v mednarodnih odnosih, manjšina pa bo lahko prispevala k boljšemu medsebojnemu razumevanju različnih tradicij in omik.« Gre, kot vidimo, za dobesedno ponovitev tistega odstavka štiristranskega političnega sporazuma, o katerem smo že pisali konec prejšnjega meseca.

Občinske izpostave in slovenski otroški vrtec

Novi program omenja tudi vprašanje občinskih izpostav v zgornji tržaški okolici, in vprašanje novega slovenskega otroškega vrtca v središču mesta, za kar se je v mestnem svetu, kot znano, zavzemal svetovavec SSL dr. Simčič in prejel v tej zve-

zi tudi določena zagotovila že od prejšnje uprave. O tem je v novem programu rečeno tole: »Posebno pozornost bo uprava posvetila vprašanju zgornje tržaške okolice, naseljem in jurskim zemljiščem. Uredila bo poljske poti ter poskrbela za vodovodno napeljavo. Odprla bo nove občinske izpostave z ustreznimi službami. Skušala bo predvsem čimprej odpreti izpostavo v Bazovici ter proučila možnost, da se loči sedanja skupna izpostava za Sv. Križ in Prosek. Občina bo skušala vse te izpostave tako organizirati, da bodo bolj ustrezale potrebam prebivalstva tudi v jezikovnem pogledu. Uprava se nadalje obvezuje, da bo skušala zadovoljiti prošnji staršev ter odpreti slovenski otroški vrtec v središču mesta.«

Kot smo že omenili, so pozitivne izjave o slovenski manjšini dali tudi predstavniki vseh vladnih strank, od demokristjanov do socialistov. Šlo je sicer v bistvu za izjave načelnega značaja, ki jih bo treba sedaj izvesti v praktičnem vsakdanjem življenju.

IZJAVA SVETOVAVCA SLL DR. SIMČICA

Svetovavec Skupne slovenske liste je pri posameznih glasovanjih oddal belo glasovnico. Svoje stališče pa je takole obrazložil:

»Kot predstavniku Skupne slovenske liste mi je zaupana naloga, da na tem mestu poleg koristi vsega prebivalstva branim predvsem koristi slovenske manjšine. V preteklosti sem se po svojih močeh zavzemal za izvajanje načel demokracije, enakopravnosti in socialne pravičnosti, ki so neodtujljive vrednote krščanske kulture in temelj ter jamstvo sleherne pravično urejene družbe. Tako bom ravnal tudi v bodočnosti.

Vse oblasti — tudi občinske — bi v resnično demokratični državi morale med drugim pospeševati razvoj manjšinskega šolstva, ne pa ta razvoj ovirati. Prispevati bi morale nadalje k vzdrževanju kulturnih in dobrodelnih ustanov. Če se danes dogaja, da nekateri slovenski starši vpisujejo svoje otroke v italijanske šole, je tega največ kriva politika državnih in občinskih oblastev. Zaradi takšne politike so nekateri starši prepričani, da bo njihov otrokom lažje v življenju, če bodo obiskovali italijanske šole. Ali se je na primer že kdaj zgodilo, da bi se pri razpisu kakega natečaja zahtevalo od kandidatov znanje slovenščine? Medtem ko čedalje več zasebnih podjetij v našem mestu zahtevajo od svojih uslužbencev znanje jezika manjšine (kar morejo uslužbenci dokazati s spričevalom slovenske šole), se državna in krajevna oblastva odločno branijo, da bi enako ravnala. Priznati moramo zato, da smo še zelo daleč od politike, ki jo je tako vroče priporočil nepozabni papež Janez XXIII.

Kar zadeva gospodarsko in socialno politiko, bi se morala občinska uprava odločno zavzemati za izboljšanje gospodarskega položaja kmetovavcev, delavcev obrtnikov in tudi trgovcev. Ti se namreč danes čestokrat nahajajo pod ogromnim pritiskom raznih davkov in dajatev. Občinska uprava bi morala zato voditi izrazito socialno davčno politiko.

Ponovno želim poudariti, da Skupna slovenska lista nasprotuje slehernemu nacionalizmu in je prepričana, da je mirno in bratsko sožitje z večinskimi narodom nujno potrebno. Od večine pa pričakuje, da bo z njo prijateljsko ravnala, tako da bo lahko svobodno in nemoteno razvijala svojo dejavnost na vseh področjih.

Z zadoščenjem sem vzel na znanje izjavo, ki so jo v zvezi z vprašanjem manjšine dale štiri sredinsko-levičarske stranke. Ob tej priložnosti izražam upanje, da bo nova uprava prispevala h plodnemu in koristnemu sožitju med dvema narodo-

ma, s čimer bo tudi izpolnjevala svoje demokratične in krščanske dolžnosti. Če se bo to zgodilo, če bo uprava spoštovala že omenjeno izjavo in če bo izpolnila tudi obljube, ki nam jih je dal že prejšnji odbor in ki se tičejo občinskih izpostav ter otvoritve novega slovenskega občinskega vrtca v središču mesta, tedaj bom pripravljen z njo lojalno sodelovati. V tem pričakovanju bom pri naslednjih volitvah oddal belo glasovnico.«

—0—

SMRT NAJSTAREJSEGA DUHOVNIKA

V Tomaju na Krasu je v torek v 94. letu starosti umrl upokojeni župnik Henrik Šonc. Pokojnik se je rodil v Tomaju. V mašnika je bil posvečen leta 1894 v Trstu. Služil je v raznih župnijah tržaške škofije, bil nekaj let škofijski tajnik in katehet na tržaških šolah. Kot upokojeni župnik je od leta 1918 iz Tomaja 17 let upravljal sednjo župnijo v Dutovljah.

Pokojni župnik je užival veliko spoštovanje ne samo zaradi svoje razgledanosti, temveč tudi zaradi svojega plemenitega značaja in srčne dobrote. V trajnem spominu bo ostal zlasti faranom iz Dutovelj, med katerimi je preživel huda leta fašistične diktature in jih neustrašeno bodril, naj ostanejo zvesti Bogu in svojemu narodu. Z njegovo smrtjo je Primorska zgubila svojega najstarejšega duhovnika. Naj v miru počiva v domači zemlji. Bog pa mu bodi plačnik za vse, kar je v dolgem življenju naredil dobrega za svoje ljudstvo.

VPRAŠANJE CENE VODE PRI KRAŠKEM VODOVODU

Konzorcij »Kraškega vodovoda«, katerega omrežje se razteza na ozemlju občin Devin-Nabrežina, Zgonik in Repentabor v skupni dolžini 48 km, bo v kratkem imel izredno sejo, na kateri bo ponovno razpravljalo o novi kupni ceni vode, ki jo je lani določila tržaška Acegat in ki je po mnenju konzorcija odločno previsoka. Čeprav je Konzorcij zaradi tega ukrepa Acegata že dvignil ceno vode za svoje koristnike, izkazuje njegov letošnji proračun 9 milijonov lir primanjkljaja, to je okrog 3 milijone več kot lani.

Upravitelji konzorcija bodo, kot vse kaže, zahtevali, naj Acegat zniža ceno vode od dosedanjih 42 lir za kub. m v zgornjih predelih omrežja in od 34,90 lir za kub. m v spodnjih predelih omrežja na 34,90 lir oziroma 29 lir za kub. m. Kraški vodovod sedaj nudi svojim koristnikom vodo po enotni ceni 51,80 lir za kub. m, medtem ko bi bilo nujno potrebno proučiti, ali obstaja možnost, da se določijo nižje cene za vodo, ki jo potrebuje zlasti kmetijstvo in industrija.

SLOVENSKO DOBRDELNO DRUŠTVO

priredi

v soboto, 1. febr. v hotelu Excelsior Palace

svoj tradicionalni

**DOBRODELNI
PLES**

pričetek ob 21. uri

Vstop izključno z vabili, ki se dobijo na sedežu društva v Trstu, ulica Machiavelli 22, tel. 36-257, vsak delavnik od 10-12. in od 17. do 19. ure. Tu se lahko tudi rezervirajo mize

Iz Goriške

ŽUPANA ISCEMO!

Kriza v goriški občini je po odstopu župana Poterzia bolj ostra in zakulisna, kot se je zdelo sprva. Že odstop sam je bil čuden, ker je bil takoj sprejet, proti običaju, da odstopajočega naprosijo, naj ostane na svojem mestu, dokler se ne izbere naslednik.

Se bolj čudno se je zdelo nekaterim krogom, da so se zbrali na prefekturi pod vodstvom podtajnika notranjih zadev nekateri zastopniki Krščanske demokracije in socialno demokratske stranke. Razpravljali so o županovem odstopu in o njegovem nasledniku, o čemer je pač najbolj pristojen občinski svet. Liberalni občinski svetniki so vložili posebno interpelacijo, v kateri zahtevajo, naj se o zadevi javno razpravlja na prihodnji občinski seji.

Za rešitev občinske krize prihajajo v poštev trije načini. Prvi je enobarvni občinski odbor, sestavljen iz samih krščanskih demokratov. Do tega pa pride lahko samo, če bodo zanj glasovali tudi trije svetovavci s slovenske liste. Drugo rešitev predlaga demokrščanska večina, in sicer tako, da se izbere samo županov naslednik in en odbornik. To pa zato, ker predlaga jo na župansko mesto najstarejšega odbornika (po številu glasov) dr. Gallarottija. Tega bi radi videli kot župana tudi desničarji, ker je bil predsednik raznih nacionalističnih organizacij.

Tretja skupina pa potiska v ospredje geometra Lupierija ali pa dr. Tripanija, sedanjega načelnika večinskih svetovavcev. Ta skupina želi spremembe v celotni sestavi občinskega odbora, tako da bi se odbor raztegnil v smislu sredinsko-levičarske politike.

Bržkone bo pa zaenkrat zamenjan samo župan, drugo bo pa ostalo pri starem.

ŠTMAVER

Kar z zadovoljstvom beremo, kako se potegujejo nekatere turistične zveze, pa tudi posamezniki, da bi se sončni Štmaver vključil v mrežo goriških turističnih točk. Menda ima res malokateri kraj v goriški okolici tako prijetno in sončno lego v prvi pomladi kot prav naš Štmaver. Goriški turistični odbor je zato že predlagal, naj se priključi v »cesto češenj in vina«, ki se vije preko Števerjana, tudi cesta skozi naše vasi pod Sabotinom.

Ob tem načrtu pa imamo nekatere pomisleke, pravzaprav predloge, katere smo že nekajkrat spravili v javnost. Tu gre v prvi vrsti za popravila naših še vedno razdrapanih cest. Kako neki naj bi si predstavljali dotok izletnikov po hudem in razritem klancu mimo »Grgarca« in preko Znarišča k šoli? Saj komaj prideš peš, kam šele z avtom. Drugo je vprašanje naših gostišč, katerih pravzaprav niti ni, razen kakšne osmice za farni praznik ali ob nedeljah. Upamo, da bodo turistični krogi vse to upoštevali in napravili potrebne korake, da bo Štmaver res postal prijetna izletniška točka.

MESTNI PLOČNIKI

Goriška občinska uprava je po dolgem oklevanju vendarle sklenila, da se loti popravil cestnih pločnikov.

Potrebna dela je že dala v zakup. Večino pločnikov v severnem delu mesta in okoli Livade je prevzelo v popravo podjetje Matiroli. Stroški bodo znašali 42 milijonov lir in pol. Dela za pločnike v nekaterih ulicah v sredini mesta, na Katariniju in proti pevmškemu mostu je pa vzel v zakup podjetje Tacchini za 35 milijonov in 800 tisoč lir. De'a se še niso pričela, potrebna pa so pred pomladnim deževjem.

SOLARJI NA SNEGU

V nedeljo se je zbralo lepo število dijakov goriških srednjih šol na snežiščih med Žabnicami in Trbižem. Smučarske dijaške tekme v pokrajinskem merilu je organiziral urad za telesno vzgojo pri goriškem šolskem skrbništvu.

Pri tekmah so se dobro odrezali tudi dijaki in dijakinje slovenskih srednjih šol. V ženski kategoriji mladenk se je odlikovala Maja Leban iz drugega razreda učiteljice. V moški skupini mladih pa Marjan Kranner z nižje srednje šole. V tretji skupini najmlajših pa France Mermolja in Marko Kranner. Na dolžino treh kilometrov pa zopet oba Krannerja.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

TIPANA

V naši občini se obeta razgibana dejavnost, kar se tiče javnih del. Občinski svet je odobril dela za šolo v Viskorši. Županu Noacen je naročil, naj pošlje oblastem vlogo za državni prispevek za pojačanje javne razsvetljave, za popravila na pokopališču in za občinsko hišo. Odobril je tudi načrt za drugi del ceste Prosnid-Platišče. Popravila bodo stala 15 milijonov lir. En milijon bo šel v breme občine. Nadalje je občinski svet govoril tudi o ureditvi vaških cest skozi zaselke, zlasti v Viskorši. Ta dela se bodo začela že to pomlad.

PRAPOTNO

Ceste in steze po strminah Matajurja bodo končno tudi prišle v poštev za popravo; posebno so potrebne popravila tiste, ki vodijo proti Trčmunu in v sosednje vasi. Za te ceste se je zavzela vojaška uprava. Občini je dala na razpolago gramoz in pesek v znesku enega milijona in tričetrto lir. Poleg te pomoči je sprejel občinski svet še predlog za posojilo 15 milijonov lir, s katerimi se bodo začele popravljati ceste skozi vasi.

RAJBELJ

Vse kaže, da bo nova vlada bolj resno podprla razvoj rajbelskega rudnika. Posebna komisija rudniške uprave je imela v Rimu dolge razgovore na ministrstvu za industrijo in trgovino z namenom, da se vključi proizvodnja našega svinca in cinka v splošni načrt Evropske gospodarske skupnosti. Pri razgovorih z ministrovimi predstavniki so se zastopniki dotaknili tudi delavskih in socialnih vprašanj. Zdi se pa, da ni bilo veliko zanimanja in še manj kakih načrtnih sklepov glede tega, spričo glavnega cilja: kako povečati proizvodnjo v rudniku.

Za prihodnjo soboto in nedeljo so napovedane smučarske medpokrajinske tekme v Cortini d'Ampezzo. Od slovenskih dijakov sta povabljeni Lebanova in Marijan Kranner. Obilo uspeha!

SOVJETSKI KOŠARKARJI

V torek zvečer sta se pomerili v košarkarski tekmi sovjetska skupina iz Kaleva in goriška skupina. Tekme so se odigrale v napolnjeni veliki telovadni dvorani. Zmagali so sovjetski, pravzaprav estonski igralci, z 97 točkami proti 78.

Sovjetskim tekmovalcem je občina priredila slovesen sprejem v Beli dvorani.

VRH

Prav zarekli smo se, da se bomo toliko časa pritoževali v svet, da se bo tudi v naši vasi poskrbelo za vsa potrebna javna dela. Nekdo je pravilno zapisal, da je Vrh sredi goriške pokrajine, a kljub temu le Bogu za hrbtom. Če se kaj pri nas uredi, je treba vpiti na ves glas. Dolgo časa se je vlekle vprašanje naših cest, potem razsvetljave, šolskega poslopja, otroškega vrtca in tako dalje. Razsvetljavo zdaj imamo napeljeno tudi po cestah, a kaj pomaga, ko pa ne — sveti. Manjkajo namreč žarnice, ker so jih večinoma pobili objestni fantalini, ali pa so se tudi same pčigle. Vsakakor bi morala občina takoj poskrbeti za druge.

Jasno je pa vsakomur, da je temelj slehernega izboljšanja v rudniškem podjetju predvsem ureditev delavskih zahtev in zadostitev njih upravičenih želja.

UKVE

Ne samo našo vas, marveč vso Kanalsko dolino je močno pretresla novica o hudi avtomobilski nesreči, ki je terjala kot smrt. no žrtev tudi našega mladega soseda Alfreda Prešerna. Pet mladih ljudi, polnih življenjskih načrtov, se je smrtno ponesrečilo v nedeljo ponoči na cesti iz Pontebe proti Vidmu, na križišču pri Magnanu. V avtu »Fiat« so se vozili 21-letni Ivan Tarmen iz Spodnjih Rut pri Trbižu, 16-letna Deana Vidoni iz Rajblja in njun prijatelj 18-letni Prešeren; ta se jim je pridružil šele v Ukvah. Dekle je šlo na obisk k bolnemu očetu v Videm. V Klužah se je mladi družbi priključil še mladenič Magnato. Vse o so držali, celo malo preveč, do Karnije. Tu je padlo nekomu na misel, naj bi vsi skupaj spremili Deano v Videm.

Srečno so prišli do Humina in krenili na glavno cesto pri Magnanu-Rivieri. Tu jih je vse čakala smrt. Nasproti jim je pridržala »Bianchina«, katero je vozil 23-letni elektromehanik Guido Brandolin iz Karnije. Trk je bil neizogiben, a nihče si ni mislil, da se bo vnel bencin. V hipu sta bili voziči v plamenih. Obupni kriki na pomoč so doneli iz ognja. Pritekli so orožniki, iz razbeljenih plošč so povlekli le štiri ožgan trupla in hudo opečenega Vincenza Magnato, ki je tudi umrl v bolnišnici, ne da bi bil prišel k zavesti.

Pet mrtvih mladih ljudi — to je žalostna bilanca prehitre in neprevidne žrtve.

Pogreb ponesrečenega Prešerna je bil v torek popoldne. Bog mu daj več mir o strani njegovih mrtvih prijateljev!

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Prva revija pevskih zborov

Slovenska prosvetna zveza je predzadnjo soboto organizirala »Prvo revijo pevskih zborov 1964«, na kateri so nastopili številni zbori s Tržaškega, Goriškega in kot gost en zbor z Reke. Po glasovih o krizi naših pevskih zborov, ki smo jih v poslednjih časih brali v slovenskem časopisu v Trstu, ima ta prireditev značaj pobude, da se ohrani in nadaljuje tako lepa in koristna kulturna tradicija, kakršna je tradicija diletantskih pevskih zborov med Slovenci. Sam naslov prireditve obeta še letos nove podobne nastope in samo ti nam bodo lahko pokazali, ali je ta nova pobuda dosegla poven razcvet zborovskega petja v naših krajih. Ena sama prireditev nam tega ne more še potrditi, zakaj pri marsikaterem zboru, kar jih je nastopilo v dvorani na Stadionu I. maj, je bilo zelo očitno, da je vstal od mrtvih pred kratkim časom in ni mogel doseči pred tem nastopom tiste minimalne zanesljivosti, zgolj tehnične in tonalne, ki jo še tako malo zahteven nastop zahteva. Upoštevati moramo tudi, da je bila dvorana prenatrana in da je bil zrak v njej prežgoč in presuh, da bi mogel kdo v njej naravno peti; in to je slabo vplivalo na intonacijo in prednašanje vseh zborov, tudi takih, ki jih dolgo poznamo kot odlične. Za uspeh takih revij s tako širokim obiskom je treba ali imeti na razpolago mnogo večjo dvorano, ali sprejeti v dvorano le omejeno število ljudi. To je pogoj, da raven take prireditve v bodoče raste, in da bo prireditev resnično koristila vzgoji samih zborov.

Vsak zbor je zapel po dve pesmi, ki si jih je izbral po svojih tehničnih in umetniških zmogljivostih: prevladovala je slovenska ljudska pesem v preprostih priredbah, ob njej so bile na sporedu jugoslovanske ljudske pesmi, slovenske umetne, dve zahtevni polifonski pesmi in dve masov-

ni, partizanski pesmi. Pri poslednjih dveh je sodelovala tudi pihalna godba iz Trebč-Gropade, ki je nastopila tudi sama z Bartoluccijevo simfonijo »Festa campestre«.

Zelo lep vtis je napravil pevski zbor kulturno-prosvetnega društva »Bazovica« z Reke pod vodstvom Miloša Zlatiča; nastopil je v dveh formacijah — moški in mešani zbor — in je pri vseh pesmih pokazal precej dobro pevsko kulturo.

Vsi zbori so bili deležni lepega priznanja izredno številnega občinstva.

P. M.

—0—

Hauptmann pred Shakespearom

Gledališko združenje Zahodne Nemčije je objavilo statistične podatke o gledališki sezoni 1962/63. Na prvem mestu je Hauptmann z 2680 uprizoritvami 24 del. V nasprotju s predzadnjo sezono se je Shakespeare moral tokrat zadovoljiti z drugim mestom: 2104 uprizoritve 25 del v 114 inscenacijah.

Prvo mesto Hauptmanna predstavlja precejšnje presenečenje, ki si ga pa lahko razlagamo z dejstvom, da je 15. novembra 1962 poteklo 100 let od njegovega rojstva. Ker letos praznujemo 400-letnico Shakespearovega rojstva, bo ta veliki umetnik prav gotovo ponovno zavzel vodilno mesto pri številu uprizoritev svojih del.

Na tretjem mestu je Friderich Dürrematt s 1763 predstavami in 68 inscenacijami. Sledijo Goethe, Schiller, Shaw, Brecht, Frisch, Lessing in Molière. Ameriški dramatik O'Neill, Williams in Wilder so doživeli na nemško govorečem ozemlju več kot 400 uprizoritev, Francoz Anouilh pa 865 uprizoritev z 49 inscenacijami. Od mlajših nemških avtorjev je na prvem mestu Martin Walser (»Eiche und Angora« in »Der Absteig«).

Od avantgardističnih dramatikov prevladujejo Beckett s 331 uprizoritvami in 27 inscenacijami, Ionesco z 330 uprizoritvami in 20 inscenacijami ter Poljak Mrozek z 225 uprizoritvami in 12 inscenacijami.

„EL GRAN DUQUE DE GANDIA“

(NA ČESKEM ODKRILI MOJSTRSKO CALDERONOVO DELO)

(Dopis z Dunaja)

Dunajski publicist Wolfgang Kraus je znan kot agilni vodja »Gesellschaft der Literatur«, ki že vrsto let dobiva v goste književnike iz različnih držav. Po njegovi zasluzi so Avstrijci pred letom dni spoznali med drugimi hrvatska pesnika G. Krkleca in Z. Gorišana, od Poljakov pa znanega lirika in satirika Stanislava J. Leca. Njegova gost sta nato bila še srbska pesnika V. Pop in M. Pavlovič, nedavno pa znani angleški pesnik Auden in Madžar Tibor Dery.

Wolfgang Kraus je na informativnem potovanju po Češkoslovaški že pred dvema letoma zvedel o zelo pomembnem kulturno-zgodovinskem odkritju: o odkritju enega najbolj pomembnih Calderonovih del sploh. Omeniti pa je treba, da je poteklo kar pet let, preden se je lahko o tem pisalo na Zahodu, čeprav je bilo odkritje posameznikom že prej znano.

Kraus poroča, da mu je že pred dvema letoma neka oseba, katere ime pa ne sme napisati, omenila, da je neki v nemilosti živeči učenjak leta 1958 povsem na tihem naredil veliko odkritje. V knjižnici gradu Mlada Vožice, ki je bil nekoč last grofa Kuenberga, je našel eno glavnih del velikega španskega pesnika Calderona. Zadeva je bila zapletena, ker je šlo za »Comedio del santo«, ki je katoliško in monarhistično pobarvano delo.

Politično stanje na Češkem se je medtem toliko zboljšalo, da je bilo delo pred kratkim celo objavljeno z vzgledno kritično obdelavo v izvirnem španskem jeziku in z v francoščini napisanim uvodom.

Izdal ga je vseučiliški profesor dr. Vaclav Cerny, bivši profesor romanistike na Karlovi univerzi v Pragi, ki je delo tudi odkril. Kolikor pa je nam znano, omenjeni profesor, ki je učenjak svetovne ga slovesa, ne sme poučevati na praški univerzi.

Razstava Avgusta Černigoja

V Občinski galeriji so odprli 9. januarja samostojno razstavo slikarja Avgusta Černigoja. Z njo je ta naš tržaški umetnik ponovno dokazal svojo vitalnost, pestrost svojega ustvarjanja in zlasti še svoje izredno slikarsko znanje. Razstavil je dela v štirih tehnikah, od katerih sta dve bolj ali manj novi glede na njegove prejšnje razstave: slike z aplikacijo zlate pene in intarzije v lesu; polimaterične konstrukcije pa smo sicer že videli na nekaterih kolektivnih razstavah zadnjega časa, a nikjer še ne tako obilno zastopane in tako dosledno izvedene. Značilna je npr. slika »Kmečki tabor«, kjer je vtisnil v barvno gmoto celo vrsto predmetov, ki po svoje ponazarjajo motiv: lipove liste, zamaške, Coca-Cole, obtočeno kolesce stroja, rdečo krpo, izrezek iz časnika itd. V vseh teh, čeprav formalno tveganih delih, pa si je ohranil čut za mero in smisel za estetiko.

Nekaj posebnega so njegove intarzije v lesu. To so iz mnogih in najraznovrstnejših koščkov lesa sestavljene podobe, nekaki lesení mozaiki, ki re predstavljajo nič posebnega, a s svojo toplino in nedoločenimi oblikami puščajo fantaziji prosto igro. To so odlični izdelki tehničnega znanja in potrpežljivosti, primerni zlasti kot dekoracije za ladje ali dvorane.

Tretji del razstave predstavljajo oljate slike, ki so pravi vrtinci barv. Tokrat se nam zdijo še bolj žive in svetlejšje kot navadno. Tudi ta dela apelirajo predvsem na gledalčovo fantazijo in estetski čut, ker oblik takorekoč ni več, razgubile so se v barvah. Tako morda vidi cvetlične grede avtomobilski dirkač, ki švigne z več kot 200-kilometrsko hitrostjo mimo njih.

Razstava je bila odprta do 23. t. m.

IZSEL BO DNEVNIK JANEZA XXIII.

V kratkem bo izšel v Rimu duhovni dnevnik pokojnega papeža Janeza XXIII. Knjiga bo imela naslov »Giornale di un'anima« (Dnevnik duše). Vsebovala bo celoten dnevnik, ki ga je začel pisati Angelo Giuseppe Roncalli že v svojih mladih letih in vse do nekaj dni pred svojo smrtjo. Dnevnik je uredil in opremil z opombami msgr. Loris Capovilla, bivši posebni tajnik papeža Janeza XXIII.

Smrt dr. Frana Šijanec

V Mariboru je umrl znani slovenski umetnostni zgodovinar dr. Fran Šijanec. Bil je ravnatelj zavoda za spomeniško varstvo v Mariboru. Mnogo je storil za zavarovanje kulturnih spomenikov na področju sedanjega mariborskega okraja, pa tudi drugod. Objavil je veliko študij in člankov o slovenski umetniški dediščini iz preteklih stoletij.

MANJ FILMOV V ITALIJI

Proizvodnja italijanske filmske industrije je v letu 1963 precej nazadovala. Medtem ko so izdelali v letu 1962 še 262 celovečernih filmov, je dosegla proizvodnja leta 1963 le 204 filme. Kot vzrok navajajo dejstvo, da so postala nekatera manjša filmska podjetja žrtev strožjih določil za dajanje posojil. Razen tega je nadprodukcija filmov znatno podražila proizvodne stroške.

SPOR GLEDE BENESKE BIENALE

Vodstvo beneške Biennale je protestiralo proti nekaterim izjavam ministra Andreottija, v katerih je ta kritiziral enostransko politiko biennale glede pripušcanja umetnikov na to veliko mednarodno umetniško manifestacijo. Minister Andreotti se je v svojih izjavah v Viterbu in v reviji »Concretezza«, katero ureja, zavzel za misel, da mora biti biennale odprta vsem umetnikom, to je umetnikom vseh struj in vseh pokrajin, ne glede na struje in stile, katerim pripadajo, ker jo država obilno podpira. Zaradi tega se mora država tudi ozirati na kritike umetnikov glede povabil na bienalo, iz katerih se da sklepati, da dajejo umetnikom nekaterih struj prednost pred drugimi.

Revija »Concretezza« pa je zapisala med drugim: absurdno in škodljivo je ravnanje Hruščova, da se norčuje iz nefigurativnih umetnikov in jim prepoveduje razstave. Prav tako nedopusten pa je sistem, da zapirajo vrata določenemu delu umetnikov (mišljeni so figurativni) na manifestacije umetnosti, za katere nosi breme država in ki ima najvišjo mero oficialnosti, glede na to, da se udeležuje njenega odprtja sam državni poglavar.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

V nedeljo, 26. jan., ob 16. uri na Kontovelu, v nedeljo, 2. febr., ob 16. uri v dvorani na »Stadionu I. maj«, Vrdske ceste 7

Josip Ribičič

»V KRALJESTVU PALČKOV«

Vladimir Vremec

GOSPODARSTVO

Vojna zaradi jabolk

S 1. januarjem 1964 bi se moral uveljaviti med državami SET-a neomejen uvoz povrtnine in sadja, ki je klasificirano kot prvovrstno. Za višje klasificirano (extra) so olajšave v trgovini postale veljavne že 1. julija 1962. Dne 19. decembra pa je Zahodna Nemčija sporočila, da bo omejevala uvoz jabolk I. vrste tudi po 1. januarju, ker imajo nemški sadjarji zaenkrat še preveč takega blaga. Nemško sporočilo je bilo naslovljeno na pristojno komisijo SET-a v Bruslju. Ta komisija je takoj začela zborovati, da bi še do 31. decembra mogla najti kakšno rešitev. Zborovali so preko vseh božičnih praznikov vse do sv. treh kraljev, nastopiti so morali tudi ministri, končno so našli neko kompromisno rešitev, ki pa seveda ni nikogar zadovoljila.

Dogovorjena rešitev je predvidela, da Nemčija, kateri se je pridružila tudi Francija, dovoli prost uvoz jabolk prve vrste s 13. januarjem, a iz seznama jabolk I. vrste so črtali kultivarja »Abbondanza« in »Morgenduft«. Italiji pa gre predvsem za ta dva kultivarja, ki predstavljata več kot $\frac{3}{4}$ pridelka vseh italijanskih jabolk. Nemčija in Francija sta s tem dosegli popoln uspeh, saj se jima je posrečilo uničiti konkurenco dveh najbolj nevarnih kultivarjev, ki redno in obilno rodita, katerih plodovi so debeli in precej lepi, kar kupce zapeljuje, čeprav imata prav malo okusno meso. Kultivar »Abbondanza« je ponekod znan tudi pod imenom »Belfort«. Tudi kultivar »Morgenduft« je znan še pod drugimi imeni, in sicer je skoraj še bolj znan pod imenom »Imperator«, v Italiji tudi pod imenom »Morella«, v vsem Sredozemlju pa kot »Rome Beauty«.

Izključitev teh dveh jabolčnih kultivarjev iz srednjeevropske proste trgovine je v Italiji, posebno v pokrajinah Emilija in Južni Tirol, vplivala porazno. Emilija, posebej pokrajina Ferrara, je več prizadeta zaradi »abbondanze«, manj zaradi »morgendufta«, pokrajina Verona in Južni Tirol pa narobe.

Kaj sedaj? Italijanska vlada se bo gotovo ponovno zavzela, da bi bila zadeva iz-

ključenih kultivarjev ugodnejše rešena za italijanske sadjarje, a posebnih uspehov ni pričakovati pri gospodarsko močni Nemčiji in Franciji. Italijanski sadjarji bodo skušali doseči od svoje države, da čim bolj olajša destilacijo teh jabolk, pritiskali bodo na črtanje davkov in na razdeljevanje podpor itd., a v bistvu ni drugega izhoda, kot izvajati posledice: menjati kulturo. V tem oziru so bili napravljeni že veliki koraki: v pokrajini Ferrara je bilo doslej nad 50.000 ha posajenih s sadnim drevjem. Z motorkami bo že do pomladi požaganih, z buldožerji pa izrutih jablan več kot za 10 tisoč ha. Na stotinah ha so jablane že izginile, debela in veje ležijo na velikih kupih, tako da drv letos ne manjka.

In kaj bo s površinami, kjer izginjajo jablane? Zemljišče je ravno in prikladno za vsako kulturo. Letos bodo najbrž posejali večje površine s sladkorno peso, pozneje pa bodo skoraj gotovo začeli zopet s sadnim drevjem, ki je doprinalo tako lepe dohodke, da so si tamkajšnji kmetje res pomagali.

—0—

Trda jara pšenica

Potrošnja testenin je v Italiji vedno višja, nižja pa se potrošnja kruha. Zato pa je na mestu razširitev gojenja trdih pšenice. Te pa uspevajo predvsem v južnih pokrajinah, a tudi tam ne dajejo posebnih hektarskih donosov in donos 30 stotov zrnja je kar zelo visok.

Lansko leto je bil napravljen širši poskus s trdo pšenico v 12 pokrajinah severne Italije, od Alessandrije do Benetk oziroma do Vidma. Zal je bila pšenica vsejana prepozno, vendar je en hektarski donos v pokrajini Cremoni presegel 40 stotov. — Letos bo poskus ponovljen. Sejali bodo kot lani sorte Maliani. Kogar vprašanje zanima, naj se obrne na Kmetijsko nadzornišvo.

Ste že raztrosili soliter po ozimni pšenici?

Konec januarja bi morali že zaključiti z zimskim gnojenjem. Kdor še ni raztrosil dušičnega gnojila — kmetijska seč, apneni soliter, amonijev soliter — naj raztroši takoj. Čim mraz nekoliko popusti, začne oziroma vsrkavati razpoložljivo gnojilo. — Troši pa le priporočene količine in ne večjih. Vprašaj prodajavca, koliko se raztroši na njivo, na ha, na ar (ar = 100 m²).

KOLIKO VODE POPIJE KRAVA?

To je odvisno od več činiteljev, predvsem pa od vremena — suša in toplo — in ali je možnica ali ne. Podrobni poskusi so povedali, da popije krava na sekundo do 450 gramov vode, da je popije v enem obroku tudi 16 litrov, v rednih 4-dnevnih obrokih pa 45 litrov. Krava, ki daje dnevno 13,5 litra mleka, bo spila ves dan vsaj 25 litrov vode. V zimskem času naj bo voda za napajanje nekoliko mlačna.

ZANIMIVI SVET

Začnimo pri številkah.

Sedmica ima v človeškem življenju in v zgodovini prav posebno vlogo. S sedmimi leti je otrok pri polni šolski starosti; s štirinajstimi je deček spolno dozorel; z 21. pa postane polnoleten državljani. Dalje, poznamo sedem planetov, sedem dni v tednu, sedem mavričnih barv, sedem tonov v glashi. Res vse po sedem...

—■—

Ves tedanji svet je občudoval lepoto Ane Boleyn, druge žene angleškega kralja Henrika VIII. Vse druge ženske je prekosila po elegantni obleki. Celo rokavic ni nikoli odložila. Ko je umrla, so pa opazili, da jih je nosila le zato, da je skrila desno roko, na kateri je imela — šest prstov.

—■—

Katero je pa v Evropi najbolj razširjeno žensko ime? Po statistikah je Ana. Najmanj 94 milijonov Evinih hčera se kliče Ana.

—■—

Anice in vse druge ženske najbolj skrbijo obleka. Morda se bo že prihodnje leto uveljavila nova moda, oziroma blago za obleke. Iznašli so namreč tkanino iz tenkega stekla, ki ima komaj 0,005 milimetra debeline in se da prav dobro tkati.

—■—

Za zmrzle ljudi so pa iznašli v Ameriki posebne odeje. Všite imajo posebne električne ogrevavce. Pritisneš na gumb in imaš odejo, toplo po tvoji volji.

—■—

Mraz je namreč človeškemu telesu dosti bolj škodljiv kot vročina. Na človeški koži je razporejenih 250.000 točk, s katerimi zaznavamo občutek mraza in samo 30.000 za občutek toplote.

—■—

Čudovit in zanimiv je tudi živalski svet. Sobna muha lahko zamahne s perutmi 20 tisočkrat v eni minuti. V eni uri pa tudi more preleteti 80 kilometrov. Muha pa je tudi nevaren prenašalec nevidnih bacilov, saj jih nosi s seboj nič manj kot en milijon in en četrt.

—■—

Veliki škodljivci so tudi molji, ki se neverjetno naglo množe. En par moljev ima v enem letu kar do 625 milijonov potomcev. V enem letu pa more že en sam molj razjesti 20 kilogramov blaga.

—■—

Še hujši škodljivci so nekatere školjke in alge, ki se prilepijo na zunanje dele ocean-skih ladij. Plast teh prilepljenih škodljivcev zraste tudi do 20 centimetrov debeline. Ogromna teža znatno ovira hitrost ladij. Učinkovitega protisredstva pa še niso našli.

PREVEČ JAJC

Pred 50 leti je Italija izvažala perutnino in jajca, potem pa je skozi dolga desetletja krila primanjkljaj z uvozom iz polsveta. Mnogo milijard je letno šlo v inozemstvo za jajca. Danes pa se zdi, da domača proizvodnja zadostuje za kritje domače potrebe in na nekaterih trgih so se že pojavile težave z oddajo presežkov, tako da se je s to zadevo že začelo pečati kmetijsko ministrstvo.

NABERITE CEPICEV!

Sedaj je čas, da si nabereš cepičev za cepljenje ali precepljanje. Nabrane lepo povežite v snopiče, vsaka sorta naj ima napisano poleg svoje ime, potem jih zavijte v mah in zakopajte na prostem v zemljo pod zmrznjeno plast. Ne smemo pa jih držati na toplem.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

Šček je Wilfanu odgovoril po par dneh v Edinosti, in sicer v članku »Več luči«.

»Ljudstvo,« je Šček obrazložil, »je naš kmet, naš delavec, naš obrtnik, naš uradnik, naš učitelj, naš duhovnik. To je načelo, ki so si ga osvojile vse organizirane stranke. Čisto drugo vprašanje je, ali bo ljudstvo spre-

95. Dr. E. BESEDNJAK

jelo socialni program ali ga ne bo. Gospod doktor je proti sprejemu, jaz sem za sprejem. Vsakdo ima svoje prepričanje in vsakdo naj svobodno zagovarja svoje načelo.«

»Ne le, da jaz uvidevam potrebo, da vodi stranka poleg narodne tudi socialno-gospodarsko politiko, marveč grem še dalje in trdim, da si niti predstavljati ne morem organizirane stranke brez socialno-gospodarskega programa.«

»Stranka pošlje v Rim pet poslancev. Ti bodo morali zavzeti jasno stališče do vsakega socialno-gospodarskega vprašanja, ki se bo z njim pečala zbornica. To se bo pokazalo zlasti pri glasovanju. Giolitti je n. pr. napovedal načrt za delavsko kontrolo v industrijskih podjetjih. Poslanec mora vsaj glasovati za ali proti, četudi Slovenci ne pridejo kaj prida do besede v parlamentu. Ali naj vsak tak predlog najde poslance ne-pripravljene? Ali naj vselej vsak poslanec po svoji vesti glasuje, ne da bi vedel, kaj hočejo oni, ki jih zastopa? In vedeti niti ne more, kaj ljudstvo hoče, ako stranka ni hotela zavzeti določenega stališča, izraženega v programu.«

DELO MED NARODOM

»Stranka dela tudi doma. Navedem samo nekatera vprašanja. Kolonstvo. V Brdih na Goriškem delajo kmetje na tuji zemlji in oddajajo gotov del pridelkov gospodarju, ki

ni polja obdeloval. To stanje ni vzdržljivo. Dve struji sta v boju: za odpravo kolonstva, za kar se zavzemajo vsi kmetje, in za ohranitev kolonata, kar zagovarjajo na splošno gospodarji.«

»Zadružništvo. Če hoče stranka zadružništvo iskreno pospeševati, mora voditi boj proti onim, ki hočejo zadružništvo ubiti.«

»Pred nami so občinske volitve. Ali bomo delali občinsko politiko, ki je v korist ljudstva ali v korist ljudskih izkoriščevalcev? Korist ljudstva zahteva na primer, da se gostilniški pripusti (koncesije) po možnosti omeje, da se omeji število nepotrebnih in narod demoralizirajočih plesov.«

»Delavsko vprašanje. Delavci se borijo za mnoge pravice, ki jih jim krati kapitalizem. Stranka se mora izreči za delavca ali za kapitalista.«

»Hotel sem se dotakniti le par vprašanj, iz česar je razvidno, da je organizirana politična stranka brez socialno gospodarskega programa nesmisel in dosledno nemogoča. In tudi molk je že odgovor. Kdor molči n. pr. ob vprašanju kolonstva, vzame na znanje sedanjí položaj in podpira krivično socialno ustanovo kolonata in sploh krivice današnjega družabnega reda.«

ŠČEK NI SAM

Virgil Šček v tem boju ni bil sam. V Edinosti, na shodih in sestankih so se oglašali njegovi prijatelji in somišljeniki k besedi in dajali duška istemu mišljenju. V Gorici so bili na njegovi strani dr. Josip Bitežnik, inženir Josip Rustja, dr. Rado Bednarik, dr. Janko Kralj, zelo vplivni in ugledni katehet Josip Rejcek, inženir Franc Pegan, Anton Vuk, Anton Rutar, monsignor Berlot, Filip Terčelj, končno jaz in cela vrsta duhovnikov in laikov. Ti vsi so bili pripravljeni, dati izra-

za svojemu mišljenju in glasovati za socialno-gospodarski program stranke.

Značilne so v tem pogledu Kmečko-delavske zveze, v katerih so bile organizirane množice delavcev in kmetov. Dr. Josip Bitežnik je posvetil večino svojega časa delu v teh organizacijah in mlajši so postavili vse svoje sile v službo Kmečko-delavskih zvez. Da ni fašizem zavzemal v svojem razvoju vse bolj diktatorske oblike in da se ni v svojem boju proti jugoslovanski manjšini vrigel na najbolj surove načine iztrebljenja osnovnih pravic naroda, bi se bile politične razmere pri nas vse drugače razvile.

(Dalje)

Iz sindikalnega življenja

Z novim letom so začele veljati nove plače za gradbince in pleskarje. Delovni teden znaša 46 ur in za morebitno ostalo delo bodo plačane nadure.

Plače (osnovna mezda, draginjska doklada, posebna doklada, doklada za delovno obleko ter 22,30 odst. za dopuste, proizvodno nagrado in praznike) znašajo npr. za specializirane delavce 410,37 lire, katerim je treba dodati še 85,46 lir, za navadne težake pa 303,68 lire, katerim je treba dodati še 61,92 lire.

Tudi za bančne uslužbence so pričele veljati nove tabele z najnižjimi plačami, s funkcijsko doklado ter z drugimi postavkami.

Pred kratkim so po svesti Italiji stavkali tekstilni delavci. Zahtevajo večjo oblast sindikatov v podjetjih po zgledu kovinarske pogodbe. Sindikati naj bi se z delodajalci pogajali glede dodeljevanja števila tkalnih in predilnih strojev, glede akordov, glede proizvodne nagrade in glede delovne storilnosti.

Stavke pa ni bilo v državnih podjetjih IRI-ENI, ker so se tu že začela pogajanja o spornih vprašanjih. V vsej državi je 400.000 tekstilnih delavcev, v Trstu okrog 2.000.

V nedeljo in ponedeljek je bila stavka uslužbencev zasebnih avtobusnih podjetij, ki imajo v zakupu medkrajevsne proge.

Na lanski Veliki šmaren je bila stavka na posredovanje ministra za promet preklicana ter so uslužbencem odobrili 20% povišek: 10% na račun osnovne plače ter 10% na račun skrajšanega delovnega urnika in drugih normativnih izboljšav. Nov spor je sedaj nastal zaradi urnika.

Čudovite prigode si pripovedujejo 'judje o biserih in dragocenih kamenih, ki prinašajo že od nekdaj bogastvo, še večkrat pa nesrečo in smrt. Neka zakletev se jih drži. Nobeden pa ni menda tako preklet, kot sinji biser velikega indijskega mogula, ki še danes širi okrog sebe smrt in grozo ter spravlja v nesrečo vse, ki pridejo z njim v dotiko.

Francoski »sončni kralj« Ludvik XIV. je imel na dvoru posebnega zakladnika in draguljarja Jeana Josepha Taverniera. To je bil predrzen možak, neustrašen potovalec. Osemdeset let je že nosil, ko se je odpravil v daljno Indijo iskat diamante. Veliki mogul mu je kot prvemu beleu pokazal svojo bogato zakladnico. Tavernier je padel skoro v nezavest spriču tolikšnega bliska in sijaja. Nasmejale se je mogul in je menil: »Kaj bi šele rekel, če bi videl sinji diamant!«

»Sinji diamant? Kje pa je?«

Mogul je peljal svojega gosta v tempelj boga Rama Sita. Tam, v očeh božanskega kipa se je bleščal sinji diamant, velik kot oreh. Francoski zakladnik ni več mogel spat. Podkupil je čuvaje svetišča in je odnesel božje oko, odnesel pa je tudi prekletstvo boga Rama.

Sinji diamant so shranili v kraljevi zakladnici. Tavernier je pa moral še enkrat

Zakletev „sinjega diamanta“

na pot v Indijo, a se ni več vrnil. Tigri so ga raztrgali v džungli. Ludvik XIV. je daroval dragi kamen svoji prijateljici de Montespan. Ze dva dni kasneje je padla v nemilost, kralj jo je zapodil z dvora. Tisti kamen je pa dal kot izraz svoje naklonjenosti bankirju Fouquetu. Ze čez nekaj mesecev je tudi on končal v temnem podzemlju Bastille. Diamant je čudežno spet prišel na dvor. Ludvik XV. se ga ni dotaknil. Ludvik XVI. ga je pa dal ženi Mariji Antonijeti v okras. Obema je giljotina odrezala glave. Jakobinci so kronske zaklade spravili na varno. Sinji diamant so pa ukradli tatovi. Na skrivnostni način je prišel v roke nekemu amsterdamskemu brusarju biserov. Njegov sin je pa dragulj ukradel, ga prodal za majhen denar in ko ga je zapil, se je umoril.

Leta 1830 je kupil ta diamant bogati angleški lord Henry Hope za 18.000 funtov šterlingov. Z njim je pa priklical nesrečo nad vso svojo družino. Po vrsti so vsi družinski člani umrli tragične smrti.

Nesrečni dragulj je prišel leta 1900 v roke ruskega princa Kanitovskega. Diamant je zablestel na sijajni obleki plesalke Ladne. Še isti večer jo je princ zasačil z

nekom drugim in jo je ustrelil v gledišču Folies Bergeré. Draguljar, ki je princu prodal kamen, je izvršil samomor, ko je zvedel, da je bomba nihilistov raztrgala Kanitovskega in da mu nima več kdo plačati ogromne vsote za sinji biser.

Zlonosni kamen je pa šel svojo pot dalje, v roke sultana Abdula Hamida. Podaril ga je svoji čerkeški dvorjanki Zubaji. Še isti mesec je izbruhnil upor mladoturkov, ki so ubili sultana in Zubajo.

Nenadoma se prikaže diamant na londonski razstavi. Kupi ga draguljar Habib iz Singapura. Na poti v Indijo pa pogoltno strašno tajfun ladjo »Seine« z vsemi potniki. Rešil se je samo sinji diamant, ker ga je Habib zaklenil že pred odhodom v jekleno blagajno svojega družabnika Cartiera v Parizu. Od tega ga je kupil bogati lastnik lista »Washington Post« Mc Lean za 180.000 dolarjev. Kupil pa je tudi njegovo prekletstvo, kajti že nekaj mesecev po kupčiji je Mc Leanov sinček zbežal iz rok svojih strežajk na cesto in je padel pod avto.

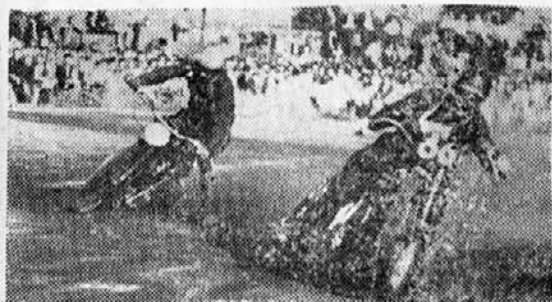
Sinji diamant, uganka nesreč na tekočem traku, je danes še bolj skrivnostna. Nihče ne ve, kdo je njegov lastnik.

ŠPORTNI PREGLED

Pregled športne dejavnosti l. 1963

3.

V tej številki si bomo ogledali motorne športe. V **motociklizmu** so lani zmagovale v dirkah za svetovno prvenstvo japonska vozila Suzuki (50 in 125 km) in Honda (250, 350 in 500 km). Najbolj uspešna vozača pa sta bila Anderson (nizke kategorije) in Redman (visoke kategorije). Nekaj uspe-

hov so dosegli tudi Anschmidt, Taveri, Provini in Hailwood, ter vozila Kreidler, Morini in M.V. Agusta.

V **avtomobilizmu** se je najbolje izkazal Jim Clark, ki je osvojil tudi svetovno prvenstvo. Dobro se je odrezal tudi Surtees. Med vozili je lovrika najboljšega vozila pripadla Lotusu.

Letalstvo je malo poznan šport. Lanska največja tekma v Evropi je bil 15. Giro della Sicilia. Zmagal je Francoz Pierre Robin.

V **motonavtiliki** je lani bila Italija zelo uspešna. Sergio Carniti je osvojil svetovno prvenstvo v kategoriji 500 km l/b, Ermanno Marchesio naslov svetovnega prvaka v kategoriji 900 kg e/b ter Cesare Maderna svetovno prvenstvo v kategoriji 2500 km e/b. Italija je osvojila tudi cel kup evropskih prvenstev. Lestvica najboljših vozačev je naslednja: 1. Carniti, 2. Marchesio, 3. De Angelis (vsi Italija).

Kotalkanje ni motorni šport, a je vseeno zanimiv. V **hokeju na kotalkah** se je kot vedno odlikovala Portugalska, ki je osvojila tako svetovno kot evropsko prvenstvo in tudi pokal Narodov. Drugo mesto je povsod zasedla Spanija, ki je oktobra meseca premagala Portugalsko v Bologni in tako osvojila Latinski pokal za leto 1963.

V **tekah na kotalkah** je Italija pobrala večje število evropskih naslovov. Tekme so bile v Nantesu (Francija). Za Italijo sta bili Anglija in Belgija nevarni nasprotniki. Italija je osvojila 4 evropske naslove (1 moški in 3 ženske), Anglija 2 in Belgija enega. Zanimive so bile tudi tekme v Tokiu, kjer je gospodaril Cavallini tako v prvem kot v drugem dnevu tekmovanja.

(Dalje prihodnjič)

11. R. B. Ob 60-letnici slovenskih srednjih šol v Gorici

Zaradi tega odloka, ki je v slovenski javnosti vzbudil ogorčenje, so morali zapustiti sredi šolskega leta naše šole vsi otroci tujih (jugoslovanskih) državljanov in opantov. Dosti slovenskih otrok in dijakov se je moralo prepisati v sorodne italijanske šole. Javnost in poklicani činitelji so sicer skušali doseči preklic omenjene naredbe, a jim takrat ni uspelo.

Potrebno je bilo doseči za slovenske šole na Goriškem in Tržaškem zagotovitev mirnega in urejenega razvoja. Vsa javnost je zatorej nenehno ponavljala svoje zahteve po pravni zakonitvi in delni samoupravi slovenskih šol v okviru republiških zakonov. Do oktobra leta 1954, ko so po podpisu Londonskega sporazuma dne 5. oktobra istega leta prišli tudi tržaški Slovenci pod upravo italijanske republike.

Potegovanje za ureditev svojega šolstva ni bila več samo zadeva goriških Slovencev, marveč je postala skupno vprašanje celotne etnične manjšine v Italiji. S tem se začne zadnje obdobje iskanja pravic za slovensko šolstvo v Italiji.

Vsa slovenska javnost, kulturne in politične organizacije, zlasti pa strokovni organizaciji, to je Sindikat slovenskih šolnikov v Gorici in Sindikat slovenske šole v Trstu, so začeli posredovati pri vseh krajevnih in osrednjih činiteljih v Rimu, da se zagotovi slovenskim srednjim šolam pravni položaj.

Generalni komisar v Trstu dr. Palamara je dajal le neke ustne izjave o zakonitvi slovenskih šol. To se je zgodilo že v maju leta 1955. Že naslednje leto se je zvedelo, da pripravlja prosvetno ministrstvo zakonski osnutek za šole s slovenskim učnim jezikom na Tržaškem ozemlju in v goriški pokrajini. Vlada je o njem razpravljala na seji v decembru 1956. Naslednji mesec so se zbrali v Trstu zastopniki vseh tridesetih

različnih manjšinskih organizacij in sindikatov in so podpisali posebno resolucijo o svojih šolskih zahtevah. Poslana je bila državnemu predsedniku in vsem pristojnim osrednjim organom. Obenem sta se ustanovila v Gorici in v Trstu posebna šolska odbora, ki sta sprejela nalogo, koordinirati vse postopke glede šolskega vprašanja.

V Rim so začela odhajati tudi odposlanstva sindikatov s spomenicami in osnutki za šolski zakon. Štirikrat smo šli v Rim. Prve delegacije so naletele na precejšnje nerazumevanje pri različnih strankah in tudi posameznih ministrskih organih. Nekatere se je zdelo vse naše šolsko vpraša-

nje povezano s političnimi cilji, ne pa v okviru ustavnih svoboščin.

Leta 1957 je bil predložen in objavljen zakonski načrt prosvetnega ministra Rossija, ki je obsegal 10 členov. Osnutek je vsa slovenska javnost zavrnila zaradi nejasnosti in ker je predvideval, da mora posebna komisija šele ugotavljati, kateri je učenčev materin jezik. Uzakonitev se je zavlačevala tudi od vladne strani. V letu 1958 so zastopniki šolstva spet dvakrat odpotovali v Rim na posredovanja, a brez uspeha. Leta 1959 so vsi slovenski župani, pokrajinski in občinski odborniki poslali vladi spomenico in zahtevo po uzakonitvi slovenskega šolstva.

Zakonski osnutek za juridično ureditev slovenskih šol so predložili parlamentu dne 6. februarja 1959 tudi nekateri komunistični poslanci in dne 11. julija 1959 še italijanska socialistična stranka. Vprašanje slovenskega šolstva je na te načine prišlo v širšo javnost in je že imelo odmev v svetu. Mnogi italijanski odločujoči krogi so tudi prišli do prepričanja, da je treba za deveto po več kot enem desetletju spraviti z mrtve točke.

Dne 19. julija je predložil novi prosvetni minister Medici drugi šolski osnutek. V uvodu že govori, da je treba upoštevati ustavni 6. člen, ki pravi: »Republika mora ščititi s posebnimi določbami jezikovne manjšine.« Govori tudi o recipročnem načrtu med Italijo in Jugoslavijo (»tra lo Stato Italiano ed il vicino Stato jugoslavo«) za varstvo manjšin na obeh ozemljih... »per il conseguimento di una ordinata e pacifica convivenza dei druppi linguistici«. Medicijev načrt je obsegal 13 členov. Slovenske javnosti pa tudi ta osnutek ni zadovoljil, ker ni upošteval Slovencev v videmski pokrajini kljub že prej odposlanim predlogom. Prav tako tudi ni upošteval nikakršnih olajšav in možnosti za prehod slovenskih šolnikov v posebni stalež s posebnimi izpiti.

Začela se je spet dolga pot posredovanj in dodatnih predlogov.

(Konec prihodnjič)

ŽENA IN DOM

ČIŠČENJE OKEN

Redno in temeljito čiščenje oken v stanovanju in delovnih prostorih je prav tako potrebno kot čiščenje tal. Temeljito čiščenje oken, ki se ga včasih prav neradi lotimo, lahko za več tednov odložimo, če tedensko enkrat okenska stekla krepko zbršemo s suho plateno krpo ali s krpo, sešito iz starih nylonskih nogavic.

Temeljito umijemo okna šele takrat, ko je že samo suho brisanje neuspešno. Delo opravljamo v suhem vremenu in v času, ko sonce ne obseva direktno stekla, sicer postane steklo mavričasto lisasto.

Z okna snamemo zavese. Okno očistimo z ročnim omelcem in zbršemo s suho krpo. Če imamo sesalnik za prah, očistimo z njim zavese kar na okno, nato pa še okno samo.

Lesene lakirane okvire umijemo s plastično gobo, namočeno v mlačno vodo. Nato zbršimo les s suho krpo. Zelo umazane okvire in mušje madeže umijemo z milom ali z raztopino detergenta. S petrolejem ali bencinom ne čistimo, ker razjeda lak. Aluminijaste okvire zbršimo in zdrgnemo z mehko, suho krpo ali z impregnirano krpo za či-

ščenje kovin. Madeže odstranimo s pasto za čiščenje kovin.

Okensko steklo umijemo z gobo in s čisto toplo vodo. Vodi dodamo lahko žlico kisa, nekaj kapljic salmijakovca, pozimi pa žlico soli. Zelo umazano steklo umijemo z raztopino detergenta in splaknemo s čisto vodo. Madeže od apna očistimo najprej s suho krpo, nato jih zmijemo s kisom. Madeže od oljnatih barv odstranimo z razredčilom za barve, s spirantom ali terpentinom. Mušje madeže očisti kis ali spirit. Hitro očistimo steklo s posebno tekočino »Vetrol«. S to orosimo steklo in zbršimo s suho krpo. Umito okno zbršimo najboljše s plateno krpo, ker ne pušča vlaken. Lahko osvetlimo še z jelenovo kožico.

Pri čiščenju oken se dobro obnesejo sodobni pripomočki, in sicer leseni brisač za okna in plastični čistilec.

Okenske kljuke očistimo s pasto ali emulzijo za kovine ali z impregnirano krpo za čiščenje kovin. Da se pri tem leseni okvirji ne zamažejo, natakemo na kljuko ščitnik, ki si ga izrežemo iz lepenke.

Končno umijemo še okensko polico.

**Za
naše
najmlajše**

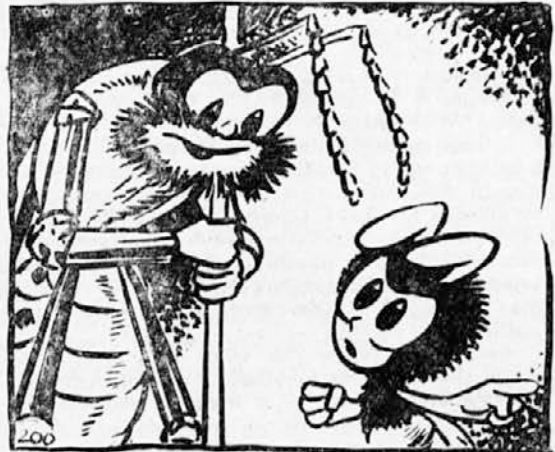
Piše
**WALDEMAR
BONSELS**

Čebelica Maja

Riše
MIKI MUSTER

199. Ko ga je tako skrivaj opazovala, je stražar — sršen dvignil glavo, da je mesečina poblisnila na njegovem zlatem klepu. »Ojoj, ubil me bo!« je v strahu skoprnela Maja. Stražar pa ji je mirno rekel: »Pridi bliže, mala!« — »Kaj? Mar ste me videli?« se je Maja začudila. »Ze dolgo te gledam, je dejal stražar.

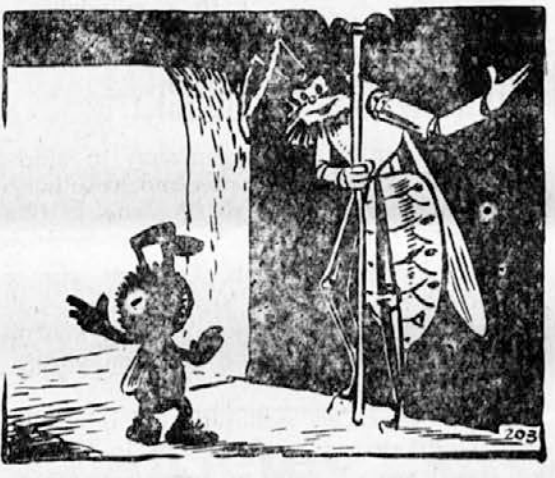
200. »Pregrizla si steno, se splazila skozi dvorano in prišla na hodnik. Ko pa si me opazila, te je zapustil pogum.« ji je povedal ter vprašal: »Kaj ti raua?« — »Kada bi odšla od tod in pripravljena sem boriti se z vami za svojo prostost!« je pogumno povedala Maja. Stražar pa se ji je skoraj prišrčno nasmehnil in dejal:

201. »Ne, mala, borila se ne bova. Sram bi lahko bilo sršena, če bi se posamič boril z drobno čebelo. Če hočeš, ostani malo pri meni, pokramljaj bova. Preden pa bom zbudil vojake, se boš morala vrniti v celico.« Sršenova prijaznost je Maji skoraj zbegala. Pogledala je stražarja in ga vprašala: »Vi niste hudoben sršen, kajne?«

202. Stražar jo je pogledal. »Seveda, o sršenih si slišala vedno le najslabše. Toda povsod najdeš med slabimi tudi dobre. Le ne pozabi, da sva si sovražnika in da bo tako vedno ostalo.« — »Zakaj naj bi bil sovražnik vedno hudoben?« je dejala Maja. »Prej sem vas opazovala, niste se mi zdeli hudobni, žalostni ste bili!«

203. In ker ji sršen ni ugovarjal, je Maja še bolj zaupno in pogumno nadaljevala: »Mogočni ste. Če vas je volja, me lahko tirate nazaj v mojo ječo in smrt, če pa se vam zahoče drugače, mi lahko podarite tudi prostost.« — »Prav imaš, lahko bi storil tako,« ji je odvrnil sršen. »Toda s tem bi postal nezvest svoji kraljici.«

204. Sršen je malce premolknil, potem pa je tiho kakor sam zase, dejal: »Nezvestoba je huda stvar. Sam sem jo prebridko okusil, ko me je zapustila Smuklja.« Maja je nemo stala pred njim in ga poslušala. Najprej jo je presunila zavest, da bo tudi ta sršen, čeprav je dober, ostal njen sovražnik. Potlej pa je zaslišala neko ime!

205. Da, stražar je omenil Smukljo, ko je govoril o bridkosti nezvestobe! Kaj je mogoče, da bi bila ta Smuklja prelepa kačja pastirica iznad jezera? Maja je vztrepetala. Dobro je vedela, da ji ne zadošča moč za pridobitev svobode, pomagala bi ji morebiti zvijača, pametna domislica. Smuklja! ji je brnelo v ušesih, ko je previdno vprašala:

206. »Smem vprašati kdo je ta Smuklja?« — »Kaj je to tebi mar?« je odgovoril stražar. »Za mene je izgubljena in nikoli več je ne najdem.« »Poznam Smukljo,« je z navideznim mirom odgovorila Maja. »Kačja pastirica je, mislim, da je najlepša kačja pastirica, kar jih je.« Po teh besedah je stražar planil k njej, kot da je iz uma.

207. »Jo res poznaš?« je zavpil. »Takoj mi pove, kje živi!« Maja je odgovorila čisto mirno, čeprav je skrivaj kar žarela od sreče: »Tega ne povej!« Stražar se ji je še bolj približal in ji zagrožil: »Glavo ti odtrgam, če mi ne poveš!« — »Sršen, mi boste tako ali tako vzeli glavo. Zato svoje prijeteljice ne bom izdala.«